

Χρειαζόμαστε τις Βιβλιοθήκες σήμερα;

Θέλω να ευχαριστήσω αρχικά τους διοργανωτές αυτής της ημερίδας για την τιμή που μου κάνανε να με συμπεριλάβουν στο στρογγυλό τραπέζι. Θετικό στοιχείο της σύντομης παρέμβασης μου πιστεύω ότι είναι ότι έχω μόνο μία διαφάνεια, περισσότερο θα σας μεταφέρω σκόρπιες σκέψεις και ιδέες στην προσπάθεια να δώσω μία απάντηση στο ερώτημα που αποτελεί και τον τίτλο της εισήγησής μου. Σε ένα βαθμό ίσως και να συνδέεται με την πρωτοβουλία των διοργανωτών της εκδήλωσης που προτείνουν την καθιέρωση παγκόσμιας ημέρας για τις Βιβλιοθήκες. Η πρόταση αυτή έρχεται σε μία περίοδο επιτρέψτε μου να υπογραμμίσω βαθιάς υποβάθμισης και μεγάλου προβληματισμού όσον αφορά το μέλλον των Βιβλιοθηκών στη νέα εποχή για να μην αναφερθώ στην ελληνική συγκυρία που δεν είναι και αυτή καθόλου ευχάριστη και όσον αφορά τη θέση και τον ρόλο των βιβλιοθηκών αλλά και γενικότερα των δημόσιων πολιτιστικών ιδρυμάτων. Το θέμα της βιωσιμότητας αυτών των οργανισμών είναι σήμερα επίκαιρο όσο ποτέ άλλοτε αλλά πολύ φοβάμαι ότι λύσεις, αν υπάρχουν και είναι διαθέσιμες μπορούν να εξευρεθούν μέσα από συνέργιες, συγχωνεύσεις, εμμονή στην καινοτομία, όλα εκ προοιμίου απορριπτέα από τον κλάδο μας που εξακολουθεί να προσβλέπει στη λύση της περαιτέρω διόγκωσης του δημόσιου τομέα. Κλείνω αυτή την παρένθεση αναφέροντας ότι η νέα εποχή στρέφει τη συζήτηση γύρω από το ρόλο των βιβλιοθηκών σε τρεις περιοχές. Τη βιβλιοθήκη ως φυσικός χώρος, το ρόλο των συλλογών και το ρόλο της βιβλιοθήκης στην οργάνωση και παροχή πληροφοριών. Ελπίζω ειλικρινά αυτή η συζήτηση κάποτε, σύντομα όμως να ανοίξει και στη χώρα μας.

Δεν πέρασε πολύς καιρός ή τουλάχιστον δεν έχουν δει το φώς της δημοσιότητας μέχρι σήμερα άλλες έρευνες εκτός από αυτές του ΕΚΕΒΙ το 2004 που διαπίστωνε ότι ένας στους δύο έλληνες δε διαβάζει και αυτή του περιοδικού highlights για την πολιτιστική συμπεριφορά των ελλήνων όπου το 52% των ερωτηθέντων απαντούσε ότι δεν είχαν ποτέ τους επισκεφθεί οιασδήποτε μορφής βιβλιοθήκη. Προφανώς οι φορείς που προτείνουν την καθιέρωση της παγκόσμιας ημέρας βιβλιοθηκών δεν αγνοούν αυτή την πραγματικότητα πιθανόν να θέλουν να κάνουν μία υπέρβαση όμως είναι βέβαιο ότι πρέπει να μας απασχολήσει όλους, επαγγελματίες του κλάδου, επιστήμονες και φορείς και να αναζητήσουμε τι βιβλιοθήκες χρειαζόμαστε σήμερα στη χώρα μας.

Επιτρέψτε μου σ' αυτό το σημείο να προχωρήσω περά από την περιγραφή μίας κατάστασης στην παράθεση κάποιων προτάσεων, ιδεών που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης για τη διαμόρφωση ενός πλαισίου ανάπτυξης των βιβλιοθηκών και στη χώρα μας που θα τις φέρει στο προσκήνιο της νέας εποχής και θα τις συνδέσει με τις πραγματικές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας. Φυσικά ο καθένας από εσάς με τη μικρή η μεγάλη εμπειρία που έχει μπορεί να συνεισφέρει σ' αυτό τον διάλογο που τον θεωρώ επιβεβλημένο όσο ποτέ άλλοτε.

α. Μοντέλο ανάπτυξης-μορφές κοινοπραξίας

Η μικρή σχετικά έκταση της χώρας μας σε συνδυασμό με την σταδιακή συρρίκνωση του δημόσιου τομέα και την έλλειψη μεγάλης χρηματοδότησης αναδεικνύει την ανάγκη, ως μόνης ρεαλιστικής λύσης, της δημιουργίας συνεταιρικών σχημάτων σε περιφερειακό επίπεδο. Με λίγα λόγια, ένα δίκτυο, το οποίο αρχικά θα περιλαμβάνει όλου του είδους τις Βιβλιοθήκες (Δημόσιες, Δημοτικές, Ακαδημαϊκές και σχολικές) ανά περιφέρεια με στόχο να ενσωματώσει σταδιακά και τα Μουσεία και τα Αρχεία κάθε περιοχής θα μπορούσε να αποτελέσει το μοντέλο για την ανάπτυξη υπηρεσιών (ηλεκτρονικών και συμβατικών), ψυχαγωγίας, πληροφόρησης, έρευνας και εκπαίδευσης στηριζόμενο στην εξοικονόμηση πόρων με το μοίρασμα των υπηρεσιών και τη συνεχή αξιολόγησή τους με βάση τη γνώμη του κοινού γι' αυτές.

β. Διαρκής διάλογος με το κοινό και εξυπηρέτηση των πραγματικών αναγκών τους

Η όλη διαδικασία στην αρχή προφανώς επώδυνη. Ιδιαίτερα για τις Βιβλιοθήκες που απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Το όποιο μέλλον τους όμως συνδέεται άμεσα με την ανάγκη να αντιληφθούν έγκαιρα τις ανάγκες του κόσμου, να προβλέψουν τις αλλαγές που έρχονται και να μπορέσουν να συνδέσουν τις υπηρεσίες, που προσφέρουν με το διαρκώς ανερχόμενο ψηφιακό τρόπο ζωής.

γ. Δημιουργία ευέλικτων και ελκυστικών χώρων

Οι βιβλιοθήκες χρειάζεται να προχωρήσουν άμεσα στην ανακαίνιση των χώρων τους και στη δημιουργία πιο ελκυστικού περιβάλλοντος για το κοινό. Πολλά παραδείγματα μπορούμε να βρούμε σε αντίστοιχες βιβλιοθήκες στο εξωτερικό. Πιθανόν πάλι οι καλές ιδέες να προκύψουν από άλλους χώρους όπως είναι τα βιβλιοπωλεία, τα μουσεία, οι γκαλερί αλλά και γιατί όχι τα καθαρά εμπορικά καταστήματα. Ο πελάτης-καταναλωτής σήμερα έχει τον πρώτο λόγο. Η ανάγκη του για κοινωνικές επαφές σε δημόσιους χώρους τροφοδοτεί το ενδιαφέρον για χώρους καλαίσθητους, δυναμικούς και πρωτότυπους. Δε είναι απαραίτητο να μας ξαφνιάζουν οι Βιβλιοθήκες μόνο αρνητικά.

δ. Έμφαση στις νέες τεχνολογίες και τις ψηφιακές δράσεις

Το νέο κύμα τεχνολογίας με εργαλεία Web 2.0 επιβάλλει να επενδύσουν οι βιβλιοθήκες σ' αυτές τις εφαρμογές και να αναπτύξουν υπηρεσίες, που θα προσελκύσουν, ας σημειωθεί, το πιο δραστήριο και δημιουργικό κομμάτι της κοινωνίας αυτή τη στιγμή. Από την άλλη πλευρά, η δεδομένη αδυναμία του ευρύ κοινού να αγκαλιάσει και να χρησιμοποιήσει τις νέες τεχνολογίες δίνει τη δυνατότητα στις βιβλιοθήκες να αναλάβουν σημαντικό ρόλο στην εξοικείωσή του με αυτές. Η συνεισφορά στη μείωση του ψηφιακού χάσματος, το οποίο

εξακολουθεί να επιβραδύνει την ανάπτυξη της κοινωνίας μας με αρνητικές συνέπειες για τον πολύ κόσμο μπορεί σχετικά εύκολα να φέρει στο προσκήνιο τις ελληνικές βιβλιοθήκες και να βοηθήσει στην πολυπόθητη καταξίωσή τους.

ε. Διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού-νέες δεξιότητες

Η νέα εποχή απαιτεί καινούργιες δεξιότητες. Αυτή άλλωστε είναι και η μεγάλη δυσκολία, την οποία αντιμετωπίζει το ευρύ κοινό ώστε να χρησιμοποιεί τις ευκαιρίες τις οποίες προσφέρει η ψηφιακή εποχή για να βελτιώσει την καθημερινή του ζωή. Οι βιβλιοθήκες χρειάζεται να επενδύσουν στην εκπαίδευση του προσωπικού τους σε τεχνολογίες αιχμής έτσι ώστε να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον, που θα ενθαρρύνει τον πειραματισμό και θα αποβάλλει, αντίστοιχα, το κλίμα αυταρέσκειας που επικρατεί και το οποίο αποτελεί σημαντική τροχοπέδη για την όποια ανάπτυξή τους.

στ. Ανάδειξη της ιδιαιτερότητας κάθε τόπου

Οι βιβλιοθήκες εξακολουθούν να είναι για το ευρύ κοινό θεματοφύλακες της γνώσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτή η κληρονομιά, που συνδέεται άμεσα με την ξεχωριστή αξία κάθε τόπου, δεν έχει να κάνει μόνο με υλικό σε έντυπη μορφή και την προσπάθεια για τη διάσωσή του. Αφορά όλες τις εκφάνσεις του κοινωνικού γίνεσθαι και της ατομικής έκφρασης των πολιτών σε διάφορες μορφές και σχήματα. Οι Βιβλιοθήκες μπορούν να συνεισφέρουν στην αποτύπωση της ιδιαιτερότητας κάθε περιοχής συμμετέχοντας ενεργά στην τεκμηρίωση των γεγονότων της πολιτιστικής, σε πρώτο λόγο, αλλά σε συνεργασία με άλλους φορείς και της κοινωνικής και οικονομικής ζωής κάθε τόπου. Επιπλέον, με την οργάνωση και ανάπτυξη εργαστηρίων ψηφιακής τεχνολογίας και επικοινωνιών μπορούν να ενθαρρύνουν την κοινότητα, ιδιαίτερα τους νέους, στην αναζήτηση πρωτότυπων και δημιουργικών τρόπων έκφρασης.

Αγαπητοί φίλοι

Η μεγάλη αναντιστοιχία που υπάρχει ανάμεσα στον υψηλό βαθμό αξίας και σημασίας που απολαμβάνουν οι βιβλιοθήκες σε θεωρητικό επίπεδο και στην ολοένα και μικρότερη χρήση/επισκεψιμότητα που χαρακτηρίζει όλα εν γένει τα πολιτιστικά ιδρύματα συμπεριλαμβανομένων των βιβλιοθηκών θα έπρεπε να μας προβληματίζει και να μας ανησυχεί καθώς αποτελεί προπομπό αλλαγών προς το χειρότερο. Το μεγαλύτερο ρίσκο για τις ελληνικές βιβλιοθήκες και για όλους μας πιστεύω ότι είναι δυστυχώς να μην πάρουμε κανένα ρίσκο για μία ακόμη φορά.

Σας ευχαριστώ